

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В КОНТЕКСТІ ІСТОРІОГРАФІЧНОГО ДИСКУРСУ

А Висвітлюються національно-політичні погляди Великого Кобзаря в контексті його аналізу національно-культурного відродження українства. Звертається увага на його бачення політичної історії України княжої, й особливо козацької доби. Оцінюється ставлення Українського Пророка до Гетьманщини та її провідників, як тих, хто вірно служив Україні, так і тих, хто її зраджував. Водночас популяризуються думки поета про майбутнє української нації, її оптимальний державний лад.

Ключові слова: історіографія; національно-політичні погляди; світове шевченкознавство; новий образ поета; національна свідомість; національно-культурне відродження; дух українського народу; національно-визвольна боротьба; культурна пам'ять; незалежність України; «правильний» образ Шевченка

Актуальність проблеми. На ґрунті Київської та Галицької Русі виникла українська нація, що дала світові невмирущого генія – Тараса Шевченка. Шевченко вважається нашим національним Велетнем, Славою і Честю. Його творчість – це душа українства. Він пробудив у народі віру в краще майбутнє, у людську гідність. Поет відтворив духовність свого народу, його сутність, мову, культуру, історію. Він через слово став духовним провісником. Рідне слово він поклав у міцну основу національного відродження народу, поставивши те слово на сторожі народних інтересів та державотворення [11, с. 19].

У художній формі Шевченко створив цілісну філософію національного буття і духу українського народу. У його поезії віддзеркалює систему сутностей і закономірностей, які створені українським народом і на яких тримається віками буття української нації та її суспільна свідомість. Життя і творчість поета мають національно-захисний, національно-творчий і національно-жертвний характер, а його творчість пройнята ідеологією національно-визвольної боротьби українського народу. Він закликає націю до боротьби за свободу: «Борітеся – поборете!» [там само, с. 20].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Новітня історіографія і світове шевченкознавство за останні десятиріччя збагатилися фундаментальними працями Ю. Барабаша [2], І. Дзюби [5], О. Забужко [6], Г. Клочека [8], численними статтями, авторами яких стали Є. Альварт [1], Б. Гавеля [3], Я. Калакура [7], П. Кононенко [9], І. Мірчук [10], О. Мороз [11], П. Радько [15], М. Рожик [16], С. Світленко, В. Яременко та ін., у яких відтворено багато в чому новий образ поета і митця як людини з високим рівнем знань, на-

ціональної свідомості, емоційного інтелекту, подано нове розуміння його неперевершеної творчості, історіософських, історичних та естетичних поглядів, що мали значний вплив на національно-культурне відродження України.

Метою статті є дослідження національно-політичних поглядів Тараса Шевченка в руслі його бачення шляхів національно-культурного відродження та боротьби за свободу, незалежність України.

Викладення основного матеріалу. Дослідження творчості Шевченка має важливе значення для формування інтересів у культурній пам'яті та політичній історії з боку політичних діячів, письменників, митців і науковців і має в Україні давню традицію. Зокрема, в радянську епоху Шевченка вважали «революціонером-демократом», а його біографія стала унаочненням соціальної несправедливості та суворого ставлення до інакодумців у царській імперії. Його навчання в Академії мистецтв у Петербурзі та дружбу з російськими митцями, інтелігенцією розглядали як історію братання двох слов'янських народів. «Меншого» українського брата «старший» російський брат мав повсякчас підтримувати у його розвитку в царині культури та науки [1, с. 4].

Згодом, у незалежній Україні дістав перевагу інший метод вивчення творчості Шевченка, що його пропонувала нова патріотично налаштована інтелігенція. Поет став борцем проти російського царизму за незалежність України. Зверталася увага на те, що образ поета звільнено від радянських фальшувань. Долю Шевченка пропонували вважати взірцем стражденного шляху, що його українській нації довелося пройти до незалежності. Шевченка ототожнили з нацією: «Мало кому із найбільших геніїв судилося

стати символом своєї нації і своєї країни». «... Тарас Шевченко – це Україна» – пише літературознавець і шестидесятник І. Дзюба [5, с. 4].

Новий, неканонічний погляд на Шевченка, як зазначає зарубіжна дослідниця Є. Альварій, сформулював Ю. Андрухович. В есе «Shevchenko is OK» ідеться про «культ Шевченка», і Ю. Андрухович із відтінком іронії говорить про поета: «Шевченко – наше все». Ю. Андрухович об'єднує різні сучасні уявлення про поета у шість груп і завдяки цій класифікації дистанціюється від часто емоційно навантажених на «правильний» образ Шевченка:

- Шевченко комуністичний;
- Шевченко націоналістичний;
- Шевченко християнський;
- Шевченко атеїстичний;
- Шевченко дисидентський;
- Шевченко анархічний [1, с. 4].

Дослідник М. Рожик, аналізуючи монографію професора В. Лизанчука «Шевченкове Слово» (2014) акцентує увагу на тому, що автор розуміє і розкриває несхожість Т. Шевченка з ким би то не було, заглиблюється у мотиви самовідданості народу національній справі, здійснює успішну спробу розкрити Шевченкове розуміння універсальних закономірностей поступу та історичного призначення українства. Звичайно, своєчасність і громадянська важливість такого аналізу очевидна, адже ідеологічна боротьба навколо творчості Шевченка не припиняється [16, с. 34–35]. Антиукраїнська агресія путінського режиму не тільки множить нелюдське хамство російських правлячих верхів, а прямим застосуванням підіривних інформаційних засобів і збройних сил загрожує існуванню української держави й українства. В. Лизанчук наголошує про певну традиційність людиноненависницьких дій російської й більшовицької імперій, а у ХХ столітті – Російської Федерації, що спрямувалися на фальсифікування й приниження духу Шевченкової музи і самого поета як «особливо небезпечного бунтаря» [там само, с. 35].

Світова спільнота, дізнавшись про твори Українського Генія, відчула його своїм духовним братом, сином, а той і вождем, і пророком, що передбачив на скрижалях історії прийдешнє здійснення мрій і надій, волі до творення високої цивілізації і культури. Саме тому його визнав своїм учителем український народ, а водночас взяв у своє серце і позаукраїнський світ. І коли Тарасові Шевченку відкривали пам'ятник у Вашингтоні, чи не найкраще загальне переконання тоді виразив Президент Америки Двайд Ейзенгауер. Дослідники П. Кононенко та Т. Кононенко, використавши унікальні документи Бібліотеки Конгресу США, наводять слова Президента США:

– Громадяни Сполучених Штатів і всієї Планети Земля! Сьогодні ми стаємо свідками знаменної події – приходу на наші простори великого Громадянина світу. Подивимось на цей пам'ятник: молодий і непокірно рвйний, як очисна гроза, він дивиться на нас і водночас бачить свою Україну! Пишаймося приходом божественного генія, тим, що ми ба-

чимо його на нашій землі, але не зациклюємося на нашій шані до нього. Розуміємо, що безмірної шані заслуговує він своїм приходом – знаменням до нас, бо український поет-пророк знав про нас ще тоді, коли ми ще себе добре не знали, і мріяв, коли й до його уярмленої Батьківщини прийде Вашингтон із святим і праведним законом! І не тільки мріяв про це. Він був громадянином республіки, що мала свою Конституцію (ранішу за нашу). Став сам Апостолом Правди, Свободи, Демократії і Гуманізму. Тарас Шевченко був чи не найосвіченішою людиною ХІХ століття, академіком живопису. Він знав чи не всю світову історію та культуру, оспівав героїчну боротьбу народів Європи, Азії, Америки за незалежність і повний суверенітет. Він відкрив Україні буття і долю народів Планети, а світові – свою рідну Україну: її унікальну природу і героїчну, незнищенну націю, її божественну мову, міжнародну роль і місію, чарівний світ національної культури та мистецтва, могутній дух героїчного народу – його вікопомного Козацтва, очисну бурю революції, поетичні образи жінки, офіруючої в ім'я щастя дітей навіть своїм життям матері, незрадливих лицарів свободи. Тарас Шевченко особливо потрібен сьогодні – у наш час боротьби за визволення народів, від соціального, національного, духовного гніту, за відродження народів, їхньої історії, державності, національної гідності, мови і віри в щасливе майбутнє [9, с. 23].

Шевченкознавці єдині в тому, що національний рух в Україні був об'єктивно пов'язаний із формуванням національної свідомості, при цьому завжди ініціатором його була інтелігенція. Постать Т. Шевченка, його літературна та громадська діяльність мала великий вплив на український національний рух. Тому українські діячі визначали свої політичні ідеї в програмних документах Кирило-Мефодіївського братства [4, с. 37]. Т. Шевченко став унікальним представником цього товариства, оскільки своєю творчістю справляв величезний вплив на його ідеологію, а разом з тим на національно-культурне відродження України.

Доречно зауважити, що Тарас Шевченко – це одна з небагатьох історичних постатей України, яку хоч і сприймають та зображають по-різному, однак майже завжди та у всіх регіонах країни оцінюють як позитивну. Це виявилось, між іншим, у результаті опитування у вересні 2010 року в рамках проекту «Україні потрібні герої». Шевченко, отримавши 97,7 % голосів, є історичною постаттю, яку оцінюють найпозитивніше. На відміну від Шевченка, оцінки більшості історичних постатей як «позитивних» чи «негативних» часом дуже відмінні, залежно від регіонів [17]. Сучасні вчені Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій, використовуючи дані соціологічних досліджень інформують про те, що майже 64 % респондентів із різних регіонів України вважають Т. Шевченка національним символом, сприймають його як виразника і носія духовних цінностей українства [7, с. 311].

Дослідник І. Мірчук акцентує увагу на тому, що Шевченко один із перших зумів блискуче вловити суть нашої української самобутності, нашого буденного буття. Він допоміг українцям зрозуміти, ким ми є, і пізнати, як своєю мен-

тальністю, духовністю і культурою творимо відмінний національний організм. У Шевченковій поезії відкривається духовний світ України – світогляд, який живив українців упродовж нашого довгого походу через історію. У Шевченковій поетичній творчості розкривається те, що можна окреслити «українською ідеєю», яка надихала українців у творенні свого специфічного життя, і задля якої, свідомо чи підсвідомо, численні покоління піднімалися до боротьби проти найгірших ворогів. Тільки збагнувши її можна зрозуміти суть нашої тотожності та основу наших аспірацій, що їх так яскраво озвучує Шевченко у своїй творчості [10, с. 24–25].

Особливе місце в поезії Шевченка, на думку багатьох дослідників, посідає вірш «Як умру, то поховайте...» («Заповіт») – гімн боротьби за волю і братерство. «Заповіт» – це політичний маніфест, у якому виражено освячену віками боротьбу народу і мрію про нове, вільне суспільство. «Заповіт» як політичний заклик до визволення рідного краю від національного і соціального гніту – це звернення, заклик до народу «кайдани порвати», які царизм скував на тілі України:

«Вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою, злою кров'ю,
Волю окропіте ...».

З історичної літератури відомо, що ці слова Шевченка пізніше підхопили студенти Київського та Харківського університетів, які 5 червня 1891 року на Тарасовій могилі – Духовній горі – поклялися продовжити боротьбу за українську ідею, за Україну, звільнитися від кайданів, які Російська імперія накинула на Україну. Це видатні діячі національно-культурного відродження – Іван Липа, Микола Байздренко, Михайло Базькевич та Віталій Боровик, згодом до їхнього гурту включаються Микола Міхновський, автор «Самостійної України», Борис Грінченко, Євген Тимченко, Володимир Самійленко, Євген Коновалець та багато інших. Це перша когорта українських патріотів-націоналістів, які створили Братство тарасівців, поклали своє життя на вітар боротьби за Україну, її волю, її державність [11, с. 21].

Дослідник І. Мірчук, акцентує увагу на тому, що козацько-гетьманський період нашої історії окрилений у Шевченковій поезії легендарною славою. Вельми імпонувала йому козацька волелюбність, гостре почуття національної гідності і колективної національної честі, – риси, які Шевченко вбачав визначальними в українській особистості. Козацтво для Шевченка виступає найяскравішим уособленням українського духу [10, с. 25].

Важливим атрибутом геніальної Шевченкової творчості полягає в тому, що він, як ніхто інший, увібрав у себе допитливий розум дослідника історії свого народу, його національну історичну спадщину віків. У творчому добробку поета передусім виділяється значна група завершених епічних творів, що з надзвичайною силою високого поетичного слова показують героїчну й глибоко драма-

тичну минувшину України. Шевченкові поеми історичної, історико-революційної та соціально-політичної проблематики – це вершинне досягнення творчості поета. Історична епопея «Гайдамаки», поеми «Кавказ», «Єретик» та інші його твори високими епічними зразками збагатили не тільки українську, але й світову літературу, а висловлені в них історичні погляди й історична свідомість поета значно вплинули на розвиток української історіографії й сприяли зростанню національно-визвольної боротьби всіх слов'янських народів. Із погляду сьогодення можна сказати, що Шевченків міф України виявив у історичному бутті нації своє конструктивне, державотворче спрямування, бо став одним із фундаментальних чинників, що привів до здобуття Україною своєї незалежності.

Зарубіжний учений О. Прицак ставить риторичне запитання: звідки Шевченко постійно черпав свої знання з історії України, відомості про славні часи Запоріжжя й козащини, про Гетьманщину та гетьманів? Якою лектурою користувався він, поповнюючи свій історичний багаж з глибокої античної давнини і минулих цивілізацій? «Історія Русів», або, як її назвав Шевченко, «Літопис Кониського» залишився назавжди головним джерелом його історичних відомостей про минуле України; крім того, цей твір формував його історіософічні погляди. В дусі ідей західноєвропейського просвітництва автори «Історії Русів» робили наголос на документи (правдиві й підроблені). Вони розглядали минуле своєї батьківщини (Русів) як незалежну західноєвропейського типу націю, яка, будучи суверенною державою, забезпечувала свій нейтралітет політичними договірними союзами з сусідами та міжнародними договорами [14, с. 12].

Незаперечним фактом є те, наскільки глибоко Шевченко переймався історією України. Про це можна судити і з того факту, що навіть у посмертному описі його скромної особистої бібліотеки, зібраної в останні роки його життя після повернення із заслання, понад третину назв книг займають історичні та історіографічні джерела українською, російською та польською мовами – тими мовами, якими поет володів досконало. Серед них – матеріали літописів Самійла Величка, Самовидця, Григорія Граб'янки, «Богдан Хмельницький» М. Костомарова, «Чорна рада» П. Куліша, «Сказание о гетмане Петре Конашевиче-Сагайдашном» М. Максимовича, «Краткая история о бунтах Хмельницкого», «Очерки истории Малороссии...», «Южнорусские летописи», історичні дослідження Олександра Рігельмана та низка інших творів і документів з історії та етнографії України, запорозького козацтва тощо. Поет признавався, що ці літературні джерела наснажували його, жили важливими фактами для творчості [15, с. 27–28].

Закономірно, що Шевченкова творча спадщина передусім пов'язана з історією України – як давніх часів, так і славної доби козащини, багатовікової боротьби українців проти іноземних поневолювачів. Цю багатовекторну тематику охоплюють поеми «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки», «Іржавець», «Москалева криниця», драма «Микита Гайдай»,

вірш «Заступила чорна хмара...» та чимало інших поезій. Головні герої цих творів – легендарний ватажок запорозьких козаків, молдавський господар Іван Підкова, гетьман Петро Дорошенко та «славний Полуботок», який зволів прийняти мученицьку смерть у петровських казематах за Україну, керівники козацько-селянських повстань Тарас Трясило, Северин Наливайко, Яків Остряниця, гайдамацькі ватажки Максим Залізняк та Іван Гонта [там само, с. 28].

У своїй творчій спадщині Шевченко вдається до ідеалізації тих діячів української історії, які обороняли самостійність України проти Москви. Щиро відгукується тільки про Дорошенка, Полуботка, Гордієнка. «А ти, старий Дорошенку, запорозький брате, нездужаєш, чи боїшся на ворога стати?» – питає гетьмана в поезії «Заступила чорна хмара». Полуботка малює він, як мученика за волю України, замученого Петром I у тюрмі. Трагічними фактами в історії України вважав Шевченко три події, які подає в поемі «Великий льох», а саме: Переяславську угоду, на основі якої Україна ввійшла до складу Московської держави, Полтавську битву та зруйнування Запорозької Січі, бо ці події мали найбільший вплив на знищення самостійності України. В містерії виступають три душі – дівчата, які караються і спокутують свої гріхи проти рідного народу: перша за те, що перейшла з повними відрями шлях Хмельницькому, коли він їхав до Переяслава Москві присягати, друга що напоїла Петрові I коня після Полтавського бою, а третя за те, що усміхалася до галери цариці Катерини, коли вона їхала по Дніпру після зруйнування Січі. В цій містерії приводить поет думку, що головною причиною недолі українського народу було те, що діти України самі в дечому причинилися до знищення волі України, допомагаючи свідомо або несвідомо своїм ворогам [12, с. 24].

На думку дослідника П. Чорновола, шевченківський образ Козацької держави перегукується з оцінками її значення вчених істориків. «Та хоча зовнішні форми гетьманської автономії були скасовані, – писав Д. Дорошенко, – але збереглося щось таке, що залишило глибокий слід в українському житті, що пережило й Гетьманщину й Козаччину й стало запорукою нового відродження українського народу. Це була державно-національна традиція, яка по занепаду старої княжої Русі-України ожила була в українській Козацькій державі. Як-не-як протягом більше ста років український народ хоч на одній частині своєї землі мав змогу жити до певної міри самостійним життям, міг будувати своє життя і культуру за своєю уподобою. Протягом цього часу, особливо в початках, раз-у-раз ставилася у весь ріст ідея незалежної і соборної Української держави, й цілі покоління боролися і умирали за неї» [19, с. 139].

Як зауважує С. Цвілюк, у поета було своєрідне бачення ролі тих історичних постатей України, хто представляв спольщену й зросійщену частину українського суспільства, хто прилаштовувався на службу до гнобителів його народу. У візії-притчі «Бували війни й військові свари...» наводяться імена представників давніх українських старшинських родів:

Бували війни й військові свари:
Галагани, і Киселі, і Кочубей-Нагаї;
Було добра того чи мало...

Вони згадуються як уособлення зрадництва, внутрішніх незгод, що призводили до нещастя – «войн». Адам Кисіль прагнув правдами й неправдами утримати Україну у польській залежності. Полковник Гнат Галаган та генеральний писар Василь Кочубей зрадили українську справу, перекинувшись на бік Петра I у найвідповідальніший момент мазепинської спроби позбутися російської зверхності над Україною, вирватись з-під імперського деспотизму [18, с. 22–23].

С. Цвілюк акцентує увагу на тому, що українське дворянство й інтелігенція або зовсім забули про свій народ, перекинулися в перевертні, стали недолюдьками, що допомагають москалеві господарювати, катувати матір-Україну і знімати з неї латану сорочку, або хоч і не забули свого зв'язку з Україною, але нічого для неї не роблять і покійно віддаються долі. «Земляків», що покинули свій народ, Шевченко ненавидить гірше Москви, і не має до них ніякої пощади. Шевченкові найбільш болюче, що серед українського народу завмерла національна свідомість, дух українського патріотизму; що «сини України на чужині, на чужій роботі» і зовсім не знають, «за що боролися з ляхами і ордою», чому «Вкраїна заснула, бур'яном укрилась, цвілю зацвіла, в калюжі, в болоті серце прогноїла і в дупло холодне гадюк напустила», а сини України потонули в багні московського бюрократизму, по-московськи чешуть та обдирають і батька і брата [там само, с. 25].

Висновки з даного дослідження. Вчені Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій акцентують увагу на кількох підсумкових положеннях щодо фундаментального значення постаті і творчості Т. Шевченка для осмислення історії і особливостей ментальності українського народу.

По-перше, кожен його твір дихає історією рідного краю, випромінює історичну і національну пам'ять («Тієї слави козацької повік не забудем!»), утверджує суспільний оптимізм, надію на власні сили українського народу, віру в майбутнє («Встане правда! Встане воля!» («Кавказ»); «Встане Україна. І розвіє тьму неволі, Світ кривди засвітить» («Стоїть в селі Суботові...») тощо.

По-друге, спадщина поета – це своєрідний путівник людини по рідному краю. Кожен шлях України у Шевченка має власну назву: Верстовий, Мурзавський, Залозний, Перехресний, Кучманський, Чорний (поема «Гайдамаки»), Наливайковий, Татарський і Ромаданівський (останній блискуче описаний в повісті «Наймичка»). У примітках до поеми «Гайдамаки» читаємо: «Чорний шлях виходив од Дніпра між устями річок Сокорівки і Носачівки і біг через степи Запорозькі, через воєводства Київське, Подільське і Волинське – на Червону Русь до Львова. Чорний названий щоб по ньому татари ходили в Польщу і своїми табунами вибивали траву».

По-третє, Т. Шевченко, будучи закоханим у красу українського села як носія традиційної хліборобської культури

і менталітету нації водночас виявляв великий інтерес до міст, до їхнього інтелектуально-культурного потенціалу, освічених людей, унікальних пам'яток історії та архітектури у т. ч. культових (Київ, Богуслав, Борзна, Городище, Кам'янець-Подільський, Канів, Катеринослав, Ковель, Корсунь, Кременець, Новгород-Волинський, Острог, Переяслав, Ромни, Черкаси, Чернігів, Яготин тощо).

По-четверте, спадщина Т. Шевченка уособлює парадигму україноцентризму, несучі конструкції історіософського бачення самобутності України в художній формі; обґрунтувала ідею окремішності та відрубності української історії, її безперервності та наступності, а відтак і української ментальності.

По-п'яте, творчість Т. Шевченка стала проривом до системного сприйняття світу, насамперед українського без імперської ідеї «руського мира», вона вчить цілісно бачити і сприймати Світ Людини і Світ Природи як органічну єдність, а в цьому ключ до розуміння ментальності українців [6].

По-шосте, додамо від себе: Шевченко застерігав українство від розколу, від розбиття сил народу, що виникає, коли персональні чи групові політичні інтереси або згубні орієнтації беруть верх над національними інтересами. Шевченко кликав українців усвідомити себе частиною єдиної нації, що складається з «мертвих, живих і ненароджених, в Україні й не Україні сущих».

У сучасній політичній ситуації всі ми носимо однакову відповідальність за долю неньки-України. Не дивно, що поетеса Ліна Костенко прозвала Шевченка совістю українців, а його слова спроможні викликати сором за негідне поступання, за мовчазне споглядання на кривди, що їх ворог чинить у сучасній Україні.

Радько П. Г., Аванесян Г. М. Влияние творчества Тараса Шевченко на национально-культурное возрождение украинского народа в контексте историографического дискурса.

А Освещаются национально-политические взгляды Великого Кобзаря в контексте его анализа национально-культурного возрождения украинства. Обращается внимание на его видение политической истории Украины княжеской, и особенно периода казачества. Оценивается отношение Украинского Пророка Гетманщины и её проводников, как тех, кто верно служил Украине, так и тех, кто ей изменял. В то же время популяризируются мысли поэта о будущем украинской нации, её оптимальный государственный строй.

Ключевые слова: историография; национально-политические взгляды; мировое шевченковедение; новый образ поэта; национальное сознание; национально-культурное возрождение; дух украинского народа; национально-освободительная борьба; культурная память; независимость Украины; «правильный» образ Шевченко

Radko Petro., Avanesyan Hennady. The influence of Taras Shevchenko's Creativity of National-Cultural Restoration of the Ukrainian People in the context of the Historiography Discussion.

S In the article the national-political views of the Great Kobzar in the context of his historiosophical analysis of the national-cultural revival of Ukrainians are considered. The attention is accented to his vision of the history of Ukraine through of the princely, and especially the Cossack era. The attitude of the Ukrainian Prophet to the Hetmanship and its leaders, both those who faithfully served Ukraine and those who betrayed it, is evaluated. At the same time, the poet's thoughts about the future of the Ukrainian nation, its optimal state structure are popularized. In the article the attention is accented on such items. The representation by Taras Shevchenko integral philosophy of national being and spirit of the Ukrainian people, and also determination by him the system of essences and regularities, which are created by Ukrainian people and on which the traditions of Ukrainian nation and its public consciousness are based. It is proved that the use of creation of Shevchenko for understanding of interests in historical memory and political history from the side of politicians, writers, artists and scientists has old enough tradition in Ukraine. The works of scientists who pay attention to the final positions concerning to fundamental significance of Shevchenko's figure and creativity for understanding of the history and features of the mentality of the Ukrainian people are analyzed.

Key words: historiography; national-political views; world Shevchenko studies; new image of the poet; national consciousness; national-cultural revival; the spirit of the Ukrainian people; national liberation struggle; cultural memory; Ukraine's independence; «correct» image of Shevchenko

Список використаних джерел

1. Альварт Є. Тарас Шевченко у культурі пам'яті та політиці історії сучасної України. *Мандрівець*. Всеукраїнський науковий журнал. Київ, 2012. Березень-квітень. С. 4–9.
2. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: імператив України. Історіо- й націософська парадигма. Київ, 2004. 181 с.
3. Гавеля Б. Тарас Шевченко і національно-визвольний рух XIX століття. *Вісник Книжкової палати*. 2013. № 5. С. 44–48.
4. Дашко М., Біла О. Тарас Шевченко та український національний рух. Практичне заняття для учнів 9-го класу. *Сучасна школа України*. 2017. жовт. (№ 10). С. 35–44.
5. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Вид. 2-ге. Київ: ВД «КМА», 2008. 718 с.
6. Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу. 4-те вид. Київ: Факт, 2009. 148 с.
7. Калакура Я. С. Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Ментальний вимір української цивілізації. Львів: Генеза, 2017. 560 с.
8. Клочек Г. Поетика віщальності Тараса Шевченка. Київ: Академвидав, 2013. 256 с.
9. Кононенко П. Тарас Шевченко – творець національної культурно-цивілізаційної системи в системі вселюдства. *Рідна школа* (Нью-Йорк, Шкільна Рада). 2014. № 1. С. 22–23.
10. Мірчук І. Шевченко як виразник української ідеї. *Рідна школа*. 2014. № 1 (167). С. 24–26.
11. Мороз О. Гімн боротьби за волю і братерство. *Науково-інформаційний вісник*. 2013. № 4 (87). С. 19–25.
12. Охромович Ю. Політичний світогляд Т. Шевченка. *Київська старовина*. 1994. № 2. С. 20–26.
13. Погрібний А. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба... Київ: Видавничий центр «Просвіта», 1999. 336 с.
14. Прицак О. Пророк. *Київська старовина*. 1994. № 2. С. 3–19.
15. Радько П. Національно-політичні погляди Тараса Шевченка в контексті його історіософської мудрості. *Історична пам'ять*. 2014. № 30–31. С. 26–34.
16. Рожик М. Сила Шевченкової правди. *Журналіст України*. 2014. № 12. С. 34–36.
17. Ставлення українців до діячів культури, історичних та політичних діячів (вересень 2010 року). URL: <http://polityka.in.ua/info/456htm>
18. Цвілюк С. А. Історична мудрість Великого Кобзаря: Історизм та соціально-політичний вимір епічних творів Тараса Шевченка. Одеса: Маяк, 2008. 312 с.
19. Чорновол П. Ідея української державності в творчості Тараса Шевченка. *Дзвін*. 1997. №3. С. 138–141.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 01.08.2018 р.